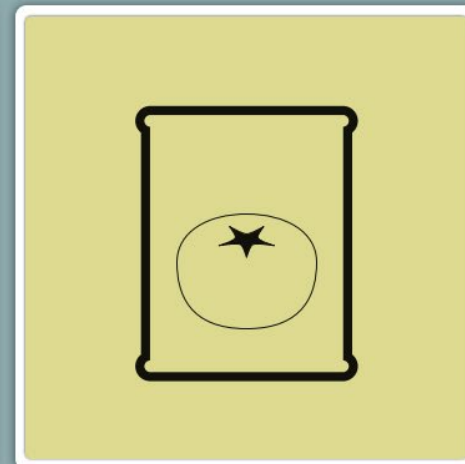

Kaisa Kaatra ja
Anne Ketola

17.4.2024

SELKOKUVAOPAS

Selkokuvaopas

- <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokuvaopas/>
- *Millainen kuva tukee viestintää tehokkaimmalla mahdollisella tavalla?*
- Tutkimustietoa esim. viestinnän, graafisen suunnittelun, pedagogiikan ja kognitiivisen psykologian aloilta
- Oppaan kohderyhmänä kaikki viestijät, etenkin selkoviestinnän suunnittelijat ja tekijät
- Julkaisija Kehitysvammaliiton Selkokeskus yhteistyössä Tampereen yliopiston kanssa
- Oppaan rahoittajat: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, Suomen Akatemia (Graphic Justice -hanke, 333367) ja Koneen säätiö

1. Johdanto	4
2. Selkokuvan suunnittelu	6
2.1 Selkokuvan tehtävät	6
2.2 Selkokuvatyyppejä	8
2.2.1 Avainkuvat	8
2.2.2 Ohjekuvat	13
2.2.3. Kuvaikonit	16
2.3 Työprosessi	20
☐ Selkojulkaisun kuvituksen suunnittelu	24
3. Kuvan ja tekstin tulkinta	25
3.1 Kuvallinen ja visuaalinen lukutaito	25
3.2 Kuvan ja tekstin tulkinta	27
3.3 Tekstin taitto eli asettelu suhteessa kuvaan	30
3.4 Kuvatekstit	34
3.5 Kuvien tekstivastineet	37
☐ Alt-tekstiohje pähkinänkuoressa	39

4. Selkokuvan ominaisuudet	42
4.1 Selkokuvan esteettisyys ja kiinnostavuus	42
4.2 Selkokuvan konkreettisuus ja abstraktius	47
4.3 Piirroskuvan ja valokuvan erot	49
4.4 Piirros- ja kuvaustyylin valinta	51
5. Tiedon välittäminen tehokkaasti	53
5.1 Pääkohteen erottuminen ja hahmottuminen	53
5.2 Kieltojen ja kehotusten ilmaisu	59
5.3 Värityt ja kontrastit	64
5.3.1 Värien väliset kontrastierot ja erilaiset värisävyt	64
5.3.2 Erilaiset värinäön vaikeudet	68
5.3.3 Huomion ohjaaminen ja tiedon jäsentäminen värien avulla	69
6. Ihmisten kuvaaminen	72
6.1 Piirretyt ja valokuvatut hahmot	72
6.2 Samaistuminen	74
6.3 Diversiteetti ja representaatio	75
6.4 Sukupuoli	78

Selkokuvan tehtävät

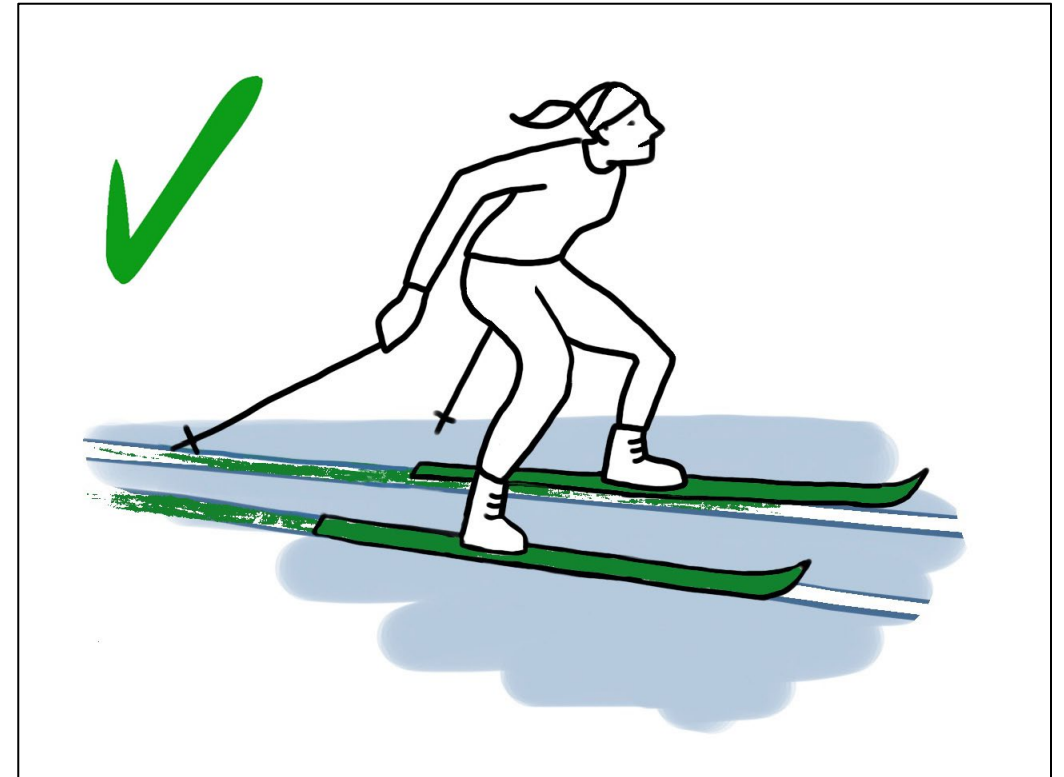
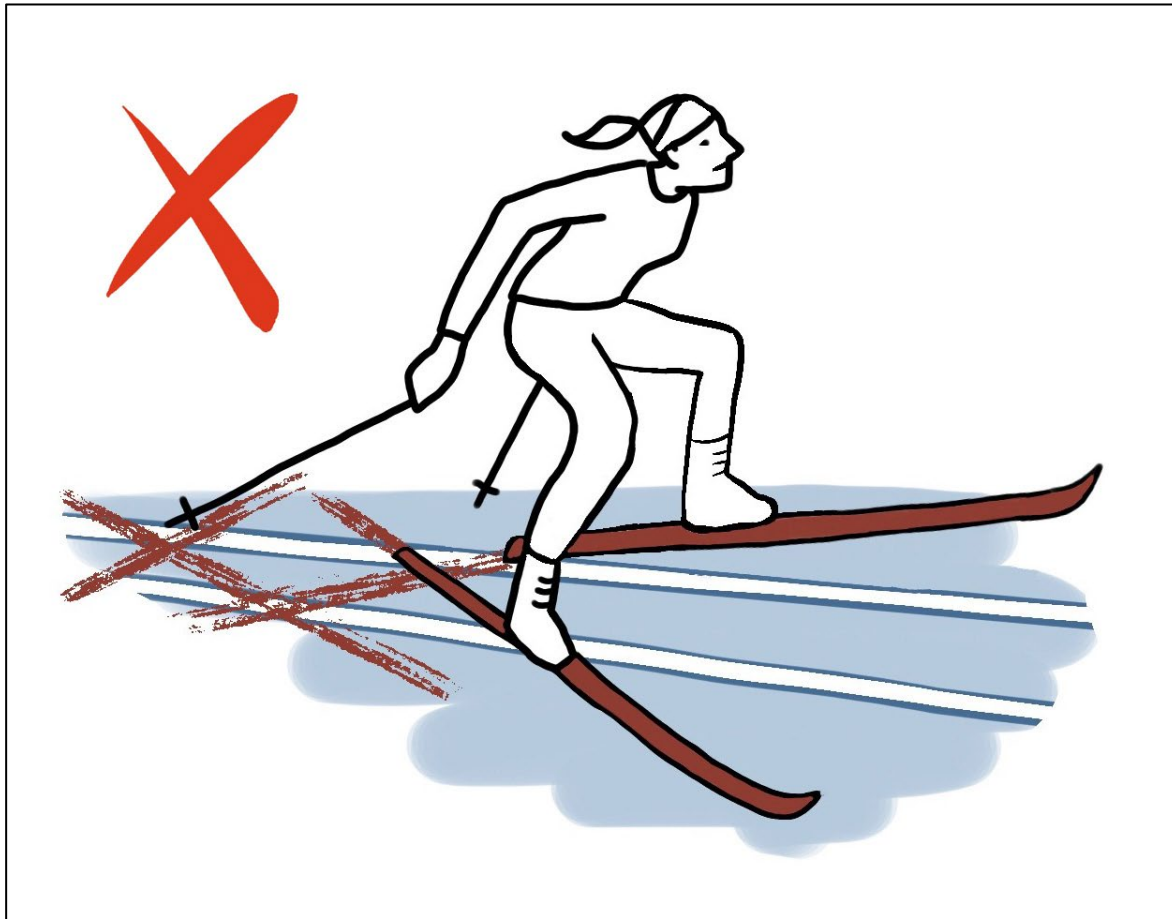
1. Tarkkaavuuden suuntaaminen ja mielenkiinnon herättäminen sekä asiassa pitäytyminen
2. Muistitoimintojen tukeminen
3. Ymmärtämisen edistäminen
4. Omakohtaisen, asiaan liittyvän pohdinnan herättäminen
5. Tunne-elämysten ja esteettisten kokemusten tarjoaminen

Lähde: Hannus, Matti (1998)

Onko kuva helposti hahmotettava?

Korjattu versio ohjeesta

Kuvat tukevat muistamista

Varaudu sähkökatkoon etukäteen

Harjoittele etukäteen, miten toimit sähkökatkon aikana. Hanki kotiin kotivara eli asioita, joista on hyötyä sähkökatkon aikana. Tarkista, että löydät asiat, kun sähkökatko alkaa.

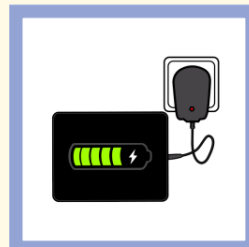
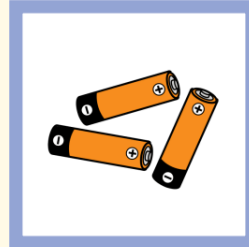
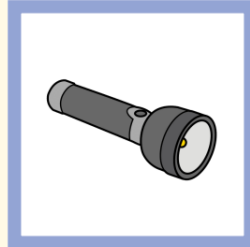
Hanki kotiin kotivara eli seuraavat asiat:

- taskulamppu ja kynttilät tai valot, jotka toimivat paristoilla
- noin 5 litraa pullovetä jokaiselle kodin asukkaalle
- vararuokaa, jota voit syödä kylmänä
- lämpimät vaatteet, villasukat ja peitto
- varavirtalähde.

Jos käytät sähköisiä apuvälineitä, mieti etukäteen, miten toimit sähkökatkon aikana. Pärjäätkö vähän aikaa ilman välinettä tai voiko sitä käyttää tai ladata varavirralla.

Mieti, keneltä saat tarvittaessa apua. Sovi esimerkiksi naapurin tai tutun kanssa, miten toimitte, jos sähkökatko yllättää. Mieti myös, miten voit viettää aikaa mukavasti ilman sähköä.

Voit lukea varautumisesta lisää verkko-osoitteessa www.72tuntia.fi. Sivusto on yleiskielinen.

Esimerkkejä kotivarasta.

KUVAT: PAPUNETIN KUVAPANKKI, PAPUNET.NET, SERGIO PALAO / ARASAAC JA KUVAKO

Tulevaisuutta luomassa - hankkeen (ESR 2021–2023) Varaudu sähkökatkoon etukäteen -esite. Kuvat: Papunet.

Varaudu sähkökatkoon etukäteen

Harjoittele etukäteen,
miten toimit sähkökatkon aikana.
Hanki kotiin kotivara eli asioita,
joista on hyötyä sähkökatkon aikana.
Tarkista, että löydät asiat,
kun sähkökatko alkaa.

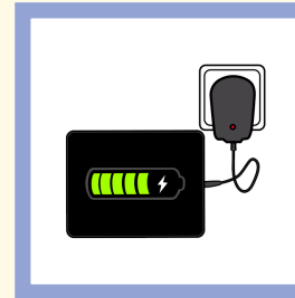
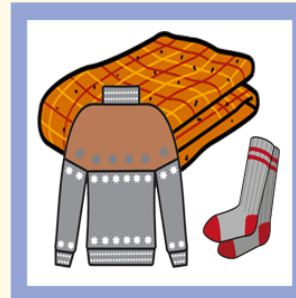
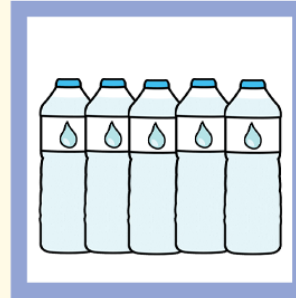
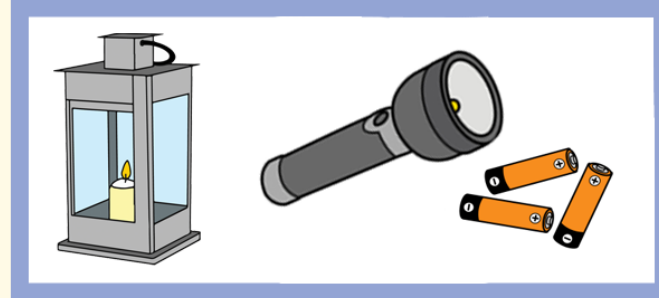
Hanki kotiin kotivara eli seuraavat asiat:

- taskulamppu ja kynttilät tai valot, jotka toimivat paristoilla
- noin 5 litraa pullovetä jokaiselle kodin asukkaalle
- vararuokaa, jota voit syödä kylmänä
- lämpimät vaatteet, villasukat ja peitto
- varavirtalähde.

Jos käytät sähköisiä apuvälineitä,
mieti etukäteen, miten toimit sähkökatkon aikana.
Pärjäätkö vähän aikaa ilman välinettä
tai voiko sitä käyttää tai ladata varavirralla.

Mieti, keneltä saat tarvittaessa apua.
Sovi esimerkiksi naapurin tai tutun kanssa,
miten toimitte, jos sähkökatko yllättää.
Mieti myös, miten voit viettää aikaa
mukavasti ilman sähköä.

Voit lukea varautumisesta lisää
verkko-osoitteessa www.72tuntia.fi.
Sivusto on yleiskiellinen.

Esimerkkejä kotivarasta.

Kun yhteiskunta lakkaa toimimasta

**NÄIN VARAUDUT
PITKIIN SÄHKÖKATKOKIHIN**

Puolustusministeriön
Näin varaudut
pitkiin sähkökatkoihin -opas

Ikonien käyttö

3.

Ohjatussa harjoituksessa on
maksimissaan 50 osallistujaa.
Toimitaan pienryhmissä.
Hyödynnetään eri
harjoituspaikkoja.

6.

Käytetään pääasiassa vain
omia heittovälineitä.
Vain ohjaajat/valmentajat
käsittelevät yhteisiä välineitä
(lapiot, lanat, rimat, telineet, ym.).

Suomen urheiluliiton
(SUL) ohjeet korona-
ajan turvalliseen
harjoitteluun.

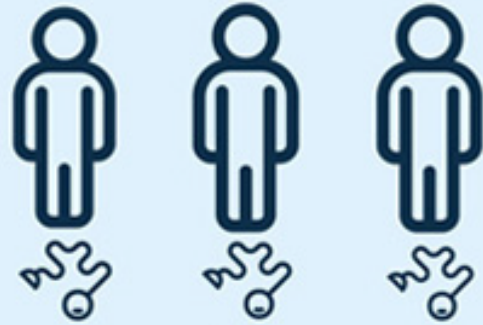

3.

Ohjatussa harjoituksessa on
maksimissaan 50 osallistujaa.

Toimitaan pienryhmissä.

Hyödynnetään eri
harjoituspaikkoja.

6.

Käytetään pääasiassa vain
omia heittovälineitä.

Vain ohjaajat/valmentajat
käsittelevät yhteisiä välineitä
(lapiot, lanat, rimat, telineet, ym.).

Selkojulkaisussa kuvateksti

- **toimii kuvan tulkintaohjeena:** selittää ja täydentää kuvaa, esimerkiksi esittelee kuvan henkilöt tai selittää sitä, mitä itse kuva ei kerro riittävän yksiselitteisesti
- **nostaa tekstistä esiin keskeisen kuvaan liittyvän asian**
- **helpottaa tekstin silmäilyä ja tärkeiden asioiden muistamista**
- sijoitetaan kuvan alle tai viereen, niin että lukija tietää heti, että kyseessä on kuvateksti
- noudattaa selkoviestinnän periaatteita.

Omassa kodissa sinä päätät, keitä kutsut kotiin luoksesi.
Jesse Puttonen keitti kahvit äidilleen Eija Puttoselle.

1. Mitä itsenäinen asuminen tarkoittaa?

Jokaisella on oikeus päättää omasta asumisestaan.
Sinulla on oikeus päättää siitä,
missä ja kenen kanssa asut.
Omassa kodissa asuminen tarkoittaa vapautta
päättää omista asioista.
Sinä päätät, miltä kotisi näyttää ja
keitä kutsut kylään.

Muista myös alt-teksti

- Napakka ja ytimekäs, kertoo selkeästi, mitä kuvassa näkyy.
- Ideaalipituus riippuu kuvasta! Tekninen toteutus ei määrittele ylärajaa.
  - Yksinkertainen ikoni: voi olla esim. muutama sana.
  - Infograafi: voi vaatia pitkänkin kuvauksen.
- Selkokuvan alt-teksti selkokielellä. Käytä samaa sanastoa kuin muussakin tekstissä.
- Neutraali kuvaus, vältä omaa tulkintaa.
- Jos kuva sisältää tekstiä, teksti (tai sen tärkeimmät osat) alt-tekstiin.
- Jos tekstiä paljon, lisää se myös leipätekstiin.
- Päätä alt-teksti pisteeseen, vaikka se ei olisi kokonainen lause.

Alt-teksti

Omassa kodissa sinä päätät, keitä kutsut kylään luoksesi.
Jesse Puttonen keitti kahvit äidilleen Eija Puttoselle.

KUVA: ILONA PIETILÄINEN

Lisätietoja

- Kaisa Kaatra, kaisa.kaatra@kvl.fi
- Anne Ketola, anne.ketola@tuni.fi
- Leealaura Leskelä, leealaura.leskela@kvl.fi

[Selkokeskus: selkokeskus.fi](http://selkokeskus.fi)

[Saavuta Asiantuntijapalvelut Oy: saavuta.fi](http://saavuta.fi)